

Stripboek brengt het waterplein tot leven

“Het ziet ernaar uit dat het eerste waterplein in Rotterdam er echt komt. We hebben een plek gevonden, waarvan iedereen vindt dat aanpassingen nodig zijn”, zegt Florian Boer van stedenbouwkundig bureau De Urbanisten, dat zich bezighoudt met de vraag wat openbare ruimte (en het gebruik ervan) kan bijdragen aan de kwaliteit van de stad. Hij is één der bedenkers van het waterplein, een sociale ontmoetings- en speelplek die tegelijk dient voor het opvangen van hemelwater dat anders voor overlast zou zorgen. Samen met Jens Jorritsma en Dirk van Peijpe heeft hij het stripboek ‘De Urbanisten en het Wondere Waterplein’ bedacht, dat voor de burger inzichtelijk maakt wat een waterplein is en hoe het functioneert.

De vernietigende kracht van water teistert deltasteden in de hele wereld, met vaak rampzalige gevolgen. Door de klimaatverandering zal dit alleen maar erger worden. Rotterdam ziet het water zelfs van vier kanten op zich afkomen: vanuit zee, de rivieren, de lucht en de bodem. De grenzen van de stedelijke wateropvangsystemen zijn bereikt.

Florian Boer legt in het stripboek, als zichtbare verteller, op een grafisch aansprekende en duidelijke manier de ontstaansgeschiedenis uit van het waterplein - één van de scenario's die zijn bureau als oplossing heeft gepresenteerd. Tekeningen, 3D-plaatjes, schema's, foto's of combinaties daarvan maken niet alleen duidelijk hoe zo'n plein - dat talloze verschijningsvormen kan hebben - het water opvangt en verwerkt, maar ook wat de mogelijkheden zijn om er te spelen, fantaseren en dromen. Hoogteverschillen en abstracte elementen dragen daar aan bij.

Het boek vertelt ook het verhaal van de avontuurlijke Max die zijn fantasie de vrije loop laat. “We willen met dit stukje fictie (het enige) laten zien dat het plein meer is dan een interessante manier van waterberging. Wat is er leuker dan een jongetje op te voeren dat als het heel hard regent met zijn rubberbootje naar het plein gaat om daar een beetje rond te dobberen en te fantaseren dat hij op de oceaan vaart en allerlei avonturen beleeft?”

“Het stripboek is ook gemaakt om het project zelf te ondersteunen. Gaandeweg hebben we gemerkt dat er veel valt uit te leggen. Hoewel het een supersimpel idee is, hebben mensen veel gedetailleerde vragen, die ons tot nadenken aanzetten. Inmiddels weten we zoveel, dat we niet willen wachten op de realisatie van het eerste plein om die kennis zo toegankelijk en compleet mogelijk over te dragen. Daarom is gekozen voor een boek, waarin het beeld leidend en de tekst ondersteunend is. Het maken ervan dwingt ons tot het vertellen van een verhaal. Een gewoon boek heeft een inhoudsopgave, in een stripboek is dat niet het geval. Elke dubbele pagina moet een logische opmaat zijn voor de volgende. Het is onze uitdaging geweest er een duidelijk verhaal van te maken. De enige concessie is geweest dat we de chronologie daarvoor een beetje moesten omgegooiden”, zegt Boer.

Er is ook een Engelstalige versie verschenen. “Het idee is in Rotterdam bedacht, in nauwe samenwerking met de gemeente ontwikkeld, maar er zijn natuurlijk wereldwijd veel steden

die met wateroverlast kampen, waarvoor het waterplein een prima oplossing kan zijn.”

De internationale Rotterdamse Architectuur Biënnale in 2005 vormde de aanleiding voor de gemeente om De Urbanisten te vragen na te denken over de toekomst: Rotterdam Waterstad 2035. Boer: “We moesten een manier vinden om het bergen van een toenemende hoeveelheid hemelwater te combineren met verbetering van het woon- en leefklimaat in de stad. De vraag hoe de stad zich, rekening houdend met allerlei aspecten, beter tot het water zou kunnen verhouden, was een prachtige uitdaging voor ons ontwerpers. We

begonnen met het bedenken van een aantal scenario's, die zo scherp mogelijk moesten aantonen dat er veel mogelijkheden in de stad liggen te wachten tot ze worden benut. In elk idee stond een bepaalde vraag centraal, zoals: Als de zeespiegel met zes meter stijgt, kun je dan een dijk met hetzelfde aantal meters zodanig ophogen dat het leuk is voor de bevolking? Kun je meer woningen aan het water situeren en ze laten meebewegen? Wij vonden vooral dat regen in de stad een feestje moest zijn en dat je wat ermee gebeurt moet kunnen ervaren. Ik woon in het centrum van Rotterdam. Wanneer het hard regent, ontstaan op allerlei plekken plassen waar je ze niet wilt hebben. Op die plaatsen moet je beginnen met ontwerpen en het liefst in het midden, vaak het laagste punt van de wijk, waar al het water naartoe stroomt. Vervolgens zorg je ervoor dat het water op een leuke manier

wordt opgevangen en het resultaat is een waterplein. Zo simpel is het.”

De Urbanisten zijn van huis uit geen waterhuishoudkundigen. “Nadat vooral het waterpleinscenario goed was ontvangen, zijn we ons gaan inwerken en over het concept door gaan denken. Wethouder Bolsius van Buitenruimte vroeg ons een proefproject uit te werken. Eigenlijk kwamen alle 19e eeuwse Rotterdamse wijken in aanmerking voor een waterplein, maar we kozen - mede op basis van statistische berekeningen over de frequentie van het overlopen van het bestaande plein - voor Rotterdam-Zuid. Het plein daar was ook uit waterhuishoudkundig oogpunt heel geschikt voor onze plannen. De bewoners waren enthousiast, maar wilden niet dat het experiment bij hen werd uitgevoerd. Dat vonden ze te eng en bovendien waren ze heel tevreden met het plein zoals het was en is. In een later stadium, wanneer het succes elders is bewezen, willen ze wel meedoen. Samen met gemeentebestuurders hebben we de les geleerd dat het niet slim is een locatie te kiezen zonder de bewoners tevoren in te lichten, ook al wisten we in dit geval niet precies wat we ze moesten vertellen. Dat is nu anders. We hebben het plan voor het waterplein op Zuid toch uitgewerkt, waardoor we nu een voorbeeldmodel hebben. De bewoners van het plein dat we nu op het oog hebben, kunnen we daardoor laten zien hoe het functioneert en er uit kan zien. Het boek helpt daarbij. We gaan natuurlijk wel het ontwerp aanpassen aan de nieuwe omgeving.”

Bureau De Urbanisten wil technische oplossingen vertalen in stedenbouwkundige uitdagingen, zodat ze weer onderdeel worden van het stedelijk leefmilieu.

“Waterpleinen zijn daar het beste voorbeeld van. Hemelwaterberging kun je onder de grond doen, als een bergbezinkbassin naast het riool. Dat is een prima oplossing als het gaat om grote hoeveelheden, maar dan mis je wel een kans. Er wordt een hoop geld uitgegeven aan een ondergronds project dat niemand ziet en bovendien 90 procent van de tijd niet wordt gebruikt. Je kunt ook proberen het geld in de openbare ruimte te steken en die zo in te richten dat die dezelfde functie heeft. Door de wateropgave zichtbaar te maken, kunnen omwonenden ervaren wat er gebeurt bij droogte, een buitje of hevige regenval. Dat heeft als bijkomend voordeel dat de burger weer in contact komt met de natuurlijke waterhuishouding en door die ervaring beter begrijpt welke consequenties de klimaatverandering kan hebben.

Daarnaast geeft een waterplein extra mogelijkheden voor spel en ontspanning, die afhankelijk van droogte of regenval steeds anders zijn.”

Wanneer het regent, loopt het plein in stappen onder water. Grote delen zijn nog toegankelijk. Zodra het harder gaat regenen, lopen steeds meer delen van het plein onder water. Hoe dieper het plein, hoe meer water kan worden opgevangen. Dankzij een schoonwatersysteem komt er op het plein - ook wanneer het naast de hoofdleiding van het rioolstelsel ligt en bovengrondse en ondergrondse opvang worden gecombineerd - alleen maar regenwater (en geen rioolwater) terecht.

‘De Urbanisten en het Wondere Waterplein’ van Florian Boer, Jens Jorritsma en Dirk van Peijpe telt 49 pagina’s, is een uitgave van 010 Publishers Rotterdam (ISBN 978-90-6450-736-6) en kost 12,50 euro.